

TEKNOLOJİ DESTEKLİ ÇAĞDAŞ MÜZİK EĞİTİMİ *

Yrd. Doç. Dr. N. Oya LEVENDOĞLU*

*1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze
Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi
SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta

Giriş

Türkiye’de müzik eğitimciliğine tarihsel bir perspektiften bakılacak olursa, amaçlı ve düzenli bir müzik eğitiminin imparatorluk dönemine kadar uzanan köklü bir geçmişi olduğu görülür. Ancak, Cumhuriyet devrimiyle birlikte Türkiye’de öğretmenlik mesleği ve buna bağlı olarak müzik öğretmenliği yeniden yapılanarak gelişim sürecine girmiş, ayrı ve kendine özgü bir meslek olarak kurumsallaşmıştır. 1924’te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretimi Birleştirme Yasası) ile Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu, öğretmenlik mesleğine yeni ve çağdaş bir temel ile yasal bir tanım ve dayanak getirmiştir (Uçan, 2004). Öğretmen yetiştirme işinin bu şekilde planlı, düzenli ve etkili bir biçimde yürütülmeye başlanması, müzik öğretmenliği alanına da yansımış ve aynı yıl Musiki Muallim Mektebi (1924) kurulmuştur. Bu kurumun ardından 1937’den itibaren Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü’nde, 1969’da İstanbul’da, 1973’de İzmir’de, 1981’de Bursa’da ve günümüze kadar pek çok şehirde açılan müzik bölümlerinde öğretmen yetiştirilmeye başlanmıştır. Bugünden geçmişe bakıldığında Cumhuriyet dönemi Türkiye’si çeşitli yaklaşım ve anlayışlarla, yaklaşık seksen yıldır müzik öğretmeni yetiştirmektedir. Yaşanan bu uzun süreç içinde, günümüz müzik öğretmeni modelinin daha önceki yılların müzik öğretmeni modelinden en önemli farkı, teknolojinin ve bilgisayarın hayatımıza etkin bir biçimde girmesine paralel olarak ortaya çıkmıştır.

Müzik Eğitimi ve Bilgisayar Teknolojisi

Eğitim ve teknoloji, insanoğlunun yetiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Her ikisinin de temel amacı kişilerin gelişimine etkili olarak katkı sağlamaktır. Sağlanan bu katkı, daha çok etkili ve kalıcı öğrenmelerin oluşmasında yoğunlaşmaktadır. Eğitimciler, her iki kavramı sürekli olarak öğrenme öğretme ortamlarında yapılan faaliyetlerde kullanmaktadır. Teknolojinin sağladığı yararlılardan en önemlisi öğrencilerin öğrenme faaliyetlerini isteyerek sürdürmeleridir. Teknoloji ve eğitim kendi başlarına birer bilim dalı olup apayrı kuramları ve teknikleri bulunmasına rağmen öğrenme ve öğretme ortamlarında kaliteyi artırmak için birlikte kullanılmaktadırlar. Bu kullanım yeni bir disiplini yani eğitim teknolojisini ortaya çıkarmıştır (İşman, 2003).

Eğitim teknolojisi ile ilgili kaynaklara bakıldığında bu kavramın köklerinin çok eski devirlere uzandığı görülmektedir. İşman’a göre (2003) tarihsel gelişim ve geleceğe yönelik çalışmalar bakımından eğitim teknolojisi beş ana döneme ayrılmıştır.

1. Ateşin ilk bulunması ile başlayıp ilk eğitim teknolojisi kuramlarının gelişmelerini kapsayan ve 1900’lere kadar uzanan dönem.
2. Telefon, radyo, televizyon gibi işitme ve görme araçlarının bulunduğu 1980’lere kadar uzanan dönem.
3. Bilgisayarların ve bilgisayarlı eğitimin yaygın bir biçimde kullanılmaya başladığı 1990’lara kadar uzanan dönem.
4. Eğitim ve öğretim ortamlarının sanal hale geldiği, içinde bulunduğumuz yüzyıl olan 21. yüzyıl.
5. Eğitim sisteminde kökten bir değişimin beklendiği gelecek yüzyıllar.

Bu bilgilerin ışığında eğitim teknolojisinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, bu alandaki dikkat çekici gelişmelerin 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşandığı ve daha da hız kazanarak günümüze ulaştığı görülmektedir. Bugünün modern eğitim sisteminde etkin rol oynayan eğitim teknolojileri çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Teknoloji destekli çağdaş eğitim öğrenciyi, görsel ve işitsel araçlarla donatılmış eğitim ortamında yetiştirip, yaparak-yaşayarak öğrenen, düşünen, araştıran ve araştırmalarının sonucunu toplum yararına sunan bireyler haline getirirken öğretmenin de pozisyonunu değiştirmeye başlamıştır. Bilgi çağının öğretmeni, öğrenciyi bilgiyi ezberletmekten ziyade kendini sürekli yenileyen ve bildiklerini öğrenciyeye sağladığı rehberlik yoluyla sunabilen, öğrencinin hangi bilgiyi nereden nasıl bulabileceğinin yolunu gösteren, günün şartlarına uygun bilgi ve teknik donanıma sahip, ufku açık öğretmen modelidir.

* Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, Öğretim Üyesi.

Teknolojide ve buna bağılı olarak eğitim teknolojilerinde son yıllarda yaşanan bu hızlı gelişmeler, diğere eğitim alanlarında olduğu gibi müzik eğitimi alanını da sarmalamakta ve çehresini radikal bir değışime doğru sürüklemektedir. Gerek müziksel bilgiyi yayma ve öğretilmede, gerekse müzik yaratmada kullanılan teknolojilerin çeşitliliği ve zenginliği bu değışimi hızlandıran ana nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzik eğitiminde etkisi en fazla hissedilen ve radikal değışikliklerin meydana gelmesini sağlayan teknolojik sistem ise “*en etkili iletişim ve bireysel öğretim aracı*” olarak nitelendirilen bilgisayarlardır. Birçok konuda müzik öğretmenin fonksiyonlarını üstlenebilen bilgisayarların ve bilgisayar yazılımlarının müzik eğitimindeki ağırlığı da günden güne artmakta ve bu teknolojiler 21. yüzyılın çağdaş müzik eğitiminin ayrılmaz birer parçası haline gelmektedirler.

Bilgisayarların eğitimde kullanılması, esas itibariyle, gör-işit tekniklerinin mantıklı bir gelişimdir. Bununla beraber bu araç, diğere yardımcı eğitim araçları yanında yer alırken temel öğretim kavramında köklü değışikliklere yol açacağına benzemektedir (Alkan, 1985).

Müziksel bilgi ve mesajların uzak mesafeler arasında etkileşimli olarak iletilmesini mümkün kılan bilgisayar ve iletişim teknolojileri ile günümüz müzik eğitiminde içinde yaşadığımız Dünya'nın tamamı bir müzik sınıfı haline gelmiştir (Can, 2001).

Bilgisayarların eğitimde kullanılmasıyla kalite, hız, geniş kitlelere erişebilme ve maliyet gibi açılardan önemli avantajlar sağlanmakta, modern haberleşme ağları sayesinde müziksel bilgi ve mesajlar hem sesli hem görüntülü olarak paylaşılabilir. Bu gelişmelerle birlikte bir sınıfın içerisinde bulunan öğretmen ve öğrencilerden oluşmuş klasik okul sistemi artık tek alternatif olmaktan çıkmış, *online sistem* adı verilen etkileşimli elektronik sistemler ve *interaktif yazılımlar* ile müzik eğitiminin çehresi çarpıcı bir biçimde değışmeye başlamıştır. Kulak eğitimi, çalgı öğretimi, müzik kuramları eğitimi, armoni, orkestrasyon gibi müziğin çeşitli alanlarında hazırlanmış interaktif yazılımlar ile müzik öğretmenin yerini almaya başlayan bilgisayarın, insan duygularından yoksun bir makine oluşu her ne kadar eleştirilse de alana sağladığı katkılar küçümsenecek boyutlarda değildir. Gerek CD Rom ve İnternet gibi vasıtalar aracılığıyla dağılan interaktif yazılımlar gerekse modern iletişim ağları yoluyla ulaşılan online müzik eğitimi siteleri klasik eğitime güçlü bir alternatif olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bir müzik öğretmenin yetişmesi klasik şartlarda uzun ve masraflı bir süreç gerektirirken bilgisayar teknolojileri yardımıyla çok daha hızlı ve düşük maliyetle kişileri eğitmek mümkün hale gelmektedir.

Öğrenci ve öğretmen arasında görüntülü ve sesli mesajların karşılıklı olarak iletilmesini mümkün hale getiren online eğitim sistemi müzik eğitiminin hemen her sahasında ve her seviyesinde kullanılmaktadır. İnternet'te müzik kuramları, çalgı ve ses eğitimi gibi sahalara yönelik çok sayıda online müzik eğitimi sitesi bulunmaktadır. Seviye bakımından ise bazı siteler sadece çocuklar, yeni başlayanlar ve profesyoneller gibi belli bir kesime hitap ederken, bazıları da yeni başlayan, orta ve ileri düzeydeki öğrencilere kendi durumlarına uygun programı seçme imkanı tanımaktadır (Can, 2001).

Online müzik eğitimi veren İnternet sitelerinde öğrenci kendi öğretmenini seçebilme şansına sahiptir. Etkileşimli elektronik sistemler aradaki mesafeleri önemsiz kıldığından öğrenci bu seçiminde siyasi sınırlar ve coğrafik engellere bağılı kalmadan kendine en uygun programa katılabilmektedir. Klasik sınıf eğitimlerinde öğrencilerin öğretmene ulaşmaları gerekirken, online müzik eğitiminde teknolojik araçlar sayesinde müzik eğitimi öğrenciye ulaşmaktadır. İnternet ortamında müzik eğitimi veren pek çok siteyi serbestçe dolaşmak ve incelemek mümkündür. Öğrenci katılacağı programın kalitesi ve kendine uygunluğu hakkında fikir sahibi olabilmek için bu sitelerin ders ve sınav örneklerine de ulaşabilmektedir. Ayrıca bu sitelerde bulunan ziyaretçi sayaçları sayesinde öğrencinin o siteye olan ilgi ve rağbeti anlaması kolaylaşmaktadır. Müzik tarihi, besteciler, formlar ve çalgılar üzerine bir çok online müzik eğitimi sitesi mevcuttur. Müzik tarihine ait sitelerde öğrenci istediği dönem hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşabilmekte, o döneme ait bestecilerin resimlerini görüp eserlerini dinleyebilmektedir (Team, 2004). Bunların yanı sıra edebiyat, şiir, resim, mimari gibi müziği besleyen dönemin diğere sanatları hakkında da bilgi sahibi olabilmektedir. Kullanıcılara ilgi duydukları konuyla ilgili zengin bir görsel ve işitsel malzeme sunan pek çok İnternet sitesi konuyla ilgili başka sitelere de ulaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla kendi sitelerine çok sayıda link eklemiştir. Örneğin tanınmış müzik ansiklopedilerinden olan Grove's Dictionary of Music and Musicians çıkardığı online versiyonla kullanıcıya olağanüstü bir müziksel malzeme sunarken başka sitelere erişebilmek için de 5 bin'in üzerinde bağlantı (link) sağlamaktadır (Grove, 2004). Bazı online müzik eğitimi sitelerinde formlar, çalgılar besteciler hakkında çoktan seçmeli testler şeklinde bir takım sorular sorularak

öğrencilerin bilgi durumları ölçülmektedir. Bu testler bilgisayarla değerlendirilerek sonuçlar öğrencilere anında bildirilmektedir (Can, 2001; Blackwell, 1998).

İnteraktif yazılımlarda kulak eğitimi alanında da büyük ilerlemeler sağlanmıştır. Kulağın müziksel işleme kapasitesini artırmaya yönelik bu programlarda aralıklar, akorlar, diziler, ritm ve dikte gibi konular ele alınmaktadır. Bu türlü yazılımlarda bilgisayar ile öğrenci arasındaki etkileşim klavye ve mikrofon aracılığıyla kurulmakta, kademe kademe zorlaşan aralık ve parçalarla öğrenciye kulak eğitimi verilmektedir. Öğrenci ister tek başına isterse İnternet ortamında bir sanal sınıfa kaydolup çalışmalarını sürdürebilmektedir. **EarMaster Pro 4.0** <http://www.earmaster.com/pro/>, **EarMaster School 4.0** <http://www.earmaster.com/school/index.htm> bu alandaki yazılımlara birer örnek olarak verilebilir. İnteraktif müzik eğitiminde sık rastlanan programlardan biri de çalgı eğitimi programlarıdır. Bilgisayar ve çalgı arasındaki bilgi alışverişinde *mid*'nin büyük avantaj sağlaması, tampere çalgılarda intonasyon ölçüm ve değerlendirilmesinin daha kolay olması ve yaygın kullanım gibi nedenlerle bu alanda en fazla görülen programlar piyano ve gitar eğitimi üzerinedir (Can, 2000). Bununla birlikte keman, bağlama, blokflüt gibi diğer çalgılar için yazılmış programlar da mevcuttur. Bu yazılımlarda ilgili çalgının özelliklerine göre sağ ve sol el teknikleri, parmak pozisyonları, yay teknikleri, çeşitli akor, arpej, kadans ve dizi çalışmaları gibi konular ele alınmaktadır. **The Violin Tutor 1.0** <http://www.theviolintutor.com/>, : **Guitar Method** <http://www.guitar-online.com/load.htm>, **Recorder Teacher** <ftp://ftp.u-net.com/com/eon/rtinst98.exe>, **Piano Professor 3.02** <http://www.pianoprofessor.com/> İnteraktif çalgı eğitimi yazılımlarına örnek verilebilecek programlardan birkaçıdır.

Bilgisayar yardımıyla kompozisyon, icra ve notasyon alanlarında da çarpıcı gelişmeler sağlanmıştır. Başlangıçta bilgisayar icrasının yapaylığı, insan duygularına uzaklığı ve mekanikliği üzerinde yoğunlaşan eleştiriler, hızlı gelişmelerle hızla azalmaktadır (Can, 1998).

İçerisinde, aralıklar, diziler, armoni, hız ve gürlük terimleri gibi konulara dair pek çok geliştirici çalışma ve etüdün ele alındığı müzik kuramları alanındaki **Music Ace 2** <http://harmonicvision.com/ma2fact.htm> gibi programlar ile ses eğitimi alanındaki **Singing Tutor 4.0** (VIMAS Technologies), <http://www.vimas.com> gibi programlar da bu alana verilebilecek diğer eğitim programlarına birer örnektir.

Bütün bu programların ve online sistemlerin müzik eğitiminde etkin olarak kullanılması, öğretim sistemini tamamlayıcı ve güçlendirici bir unsur olarak öğrencilerin öğrenme süreçlerini hızlandıracak, gelişmek istedikleri alanda zengin bir materyale sahip olmalarına neden olacaktır. Öğretimde sürekli olarak niteliğin artmasını sağlamaya yönelik olan bilgisayar destekli öğretim modeli ile kendi ihtiyacına göre eğitim alabilen öğrenci, pek çok bakımdan avantajlı bir öğrenme süreci yaşayacaktır.

Sonuç

Gerek online sistemler gerekse CD Rom'lar aracılığıyla kullanılan, interaktif müzik eğitimi programları, müzik eğitiminde çarpıcı değişikliklere yol açarak bir müzik öğretmeni adayına pek çok bakımdan üstünlük sağlamaktadır. Mesleki eğitime katkının yanı sıra çağın gerektirdiği teknik donanıma sahip bireyler yaratmada son derece etkili olan bu sistemler, XXI. Yüzyıl'a damgasını vurarak ihtiyacı olan bilgiyi nerede ve nasıl bulacağını bilen, ezbercilikten uzak, araştırmacılık ruhuyla yetişmiş bir gençlik yaratılmasında çok büyük bir paya sahip olacaklardır. Bilgi çağı olarak nitelendirilen içinde bulunduğumuz yüzyılda müzik eğitiminin çehresinin de teknolojideki gelişmelere bağlı olarak değişmesi kaçınılmazdır ve bu alan için hazırlanmış programlar ve online sistemler bu durumu gözler önüne sermektedir.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. , 1985, Eğitim Teknolojisi, Ankara Üniv., Eğt. Bil. Fak. Yayını, Ankara.
Blackwell, Brian and Andre Dauwalder, 1998, The Symphony: An Interactive Guide, URL: <http://library.thinkquest.org/22673/?tqskip1=1>
Can, M. Cihat, 2000, "Müzik Eğitiminde İnteraktif Bilgisayar Uygulamaları", Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 2, s. 127-134, Ankara.
Can, M. Cihat, 2001, "Online Müzik Eğitimi", Çağdaş Eğitim, sayı 276, s. 9-14, Ankara.
Can, M. Cihat, 1998, "İletişim Araçları ve Teknolojideki Gelişmelerin Müzik Eğitimine Etkileri", Gazi Üniversitesi, Cumhuriyet Döneminde Müzik Paneli, Ankara.
Grove, 2004, Grove Music Online <http://www.grovemusic.com/>
LOGIN?sessionId=920a51c1e1364f7593443f4480dfcc87&authstatuscode=400
İşman A., 2003, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Değişim Yayınları, İstanbul.

İşman A., 2001, "Bilgisayar ve Eğitim", Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakóltesi Dergisi.
Team O., 2004, Online Music Encyolopedia, <http://library.thinkquest.org/10400/html/?tqskip1=1>
Uçan A., Türkiye'de Öğretmenliğin Meslekleşmesi, www.meb.gov.tr, 01.03.2004